

İnsan bədəni iki ayaq üzərində dayanır. Bir ayaq olmasa, tarazlıq pozular, hər addım əzab verər. Cəmiyyət də elədir: qadın və kişi onun iki ayağıdır. Biri zəifləyərsə, bütün bədən - yəni cəmiyyət - yıxılır. Cəmiyyətin inkişafı yalnız texnologiyanın sürəti ilə, iqtisadiyyatın böyüklüyü ilə ölçülmür. Əsl tərəqqi insan münasibətlərində, hüquqlarda və ədalətdə özünü göstərir. Bu gün ən çox müzakirə olunan məsələlərdən biri də gender bərabərliyi.

Cəmiyyətin güzgüsündə bərabərlik axtarışı

Bərabərlik kağızda yox, həyatda olmalıdır...

Məqalə “Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyi”nin maliyyə dəstəyi ilə “Gender, ailə və demoqrafiya məsələlərinin işıqlandırılması” istiqaməti üzrə hazırlanmışdır

Bəzən “gender” deyəndə sadəcə qadın və kişilər arasındakı münasibətlər nəzərdə tutulur. Amma, əslində, bu anlayış daha genişdir: cəmiyyətdə qadının və kişinin bərabər hüquqa malik olması, hər

Gender bərabərliyi yalnız qadınların hüquqlarını qorumaq deyil

bir insanın potensialını sərbəst reallaşdırma bilməsi deməkdir. Lakin bir həqiqət var ki, gender bərabərliyi yalnız qadınların hüquqlarını qorumaq deyil, həm də kişilərin üzərinə yüklənmiş ənənəvi qalıblardan azad olmasıdır. Çünki kişidən daim güclü, ailənin yükünü çəkən obrazı gözlənilir. Halbuki onlar da zəif ola, hisslərini göstərə bilərlər.

Gender bərabərliyi bir şüar yox, həyat fəlsəfəsidir. Bu fəlsəfə həyata keçsə, cəmiyyətin gücü ikiqat artacaq. Çünki bərabərlik insanı azad, azadlıq isə insanı yaradıcılığa və inkişafın zirvəsinə aparır.

Gender bərabərliyi bəzən sadəcə bir insan hüququ kimi təqdim olunur, əslində isə cəmiyyətin inkişafının, sabitliyin və ədalətin təməli şərtidir. Araşdırmalar göstərir ki, qadınların əmək bazarına geniş qoşulduğu ölkələr daha sürətli inkişaf edir. Çünki yaradıcılıq, yeni ideyalar və əmək bölgüsü güclə-

nir.

Ölkəmizdə gender bərabərliyi qanunvericilik səviyyəsində təsbit edilib. Azərbaycan Konstitusiyası qadın və kişilərin bərabər hüquqa malik olduğunu təsdiqləyir. 2006-cı ildə “Gender bərabərliyinin təminatları haqqında” qanun qəbul olunub. Rəsmi sənədlərdə qadın və kişiyə qarşı ayrı-seçkilik qadağan edilir.

Əslində, dünya üzrə bir çox ölkədə gender bərabərliyi tam təmin

olunmayıb, amma ən problemli olanlar müəyyən kateqoriyalara düşür. Bu ölkələrdə qadınlar həm qanunvericilik, həm də sosial normalar baxımından ciddi məhdudiyyətlərlə üzləşirlər.

Yəmən: Qadınlar siyasi və iqtisadi həyatda demək olar ki, iştirak edə bilmir. Erkən nikahlar çox yayılıb, qız uşaqları təhsildən kənarda qalır. Məişət zorakılığı və qadının

Gender bərabərsizliyi yüksək olan ölkələr...

hüquqsuzluğu yüksək səviyyədədir.

Pakistan: Qadınların iş və təhsil imkanları çox məhduddur, xüsusilə kənd yerlərində, qadınların hüquqları formal olaraq olsa da, icrası zəifdir, qadınlar siyasi qərarvermədə çox az təmsil olunurlar.

Əfqanıstan: Əfqanlar İslam qanunlarına əməl etdiklərini iddia etsələr də, heç bir islam ölkəsində Talibanın uydurduğu qanunlar qədər ağır sistem yoxdur. Talibançılardan ötrü qadın o dərəcədə arzuolunmaz məxluqdur ki, küçədə tənha gedən istənilən qadınla rastlaşan hər bir kişi günah qazanmış sayılır. Bu səbəbdən qadınların evdən cəld tərk etməsi qadının ailəsinə böyük problemlər yaradır. Əfqanıstan küçələrində qadın görmək nadir hadisədir. Talibanın qanunlarına görə qadınların evdən çıxmasına ehtiyac yoxdur. Eyni zamanda, qızların məktəblərdə oxuması, eləcə də işləməsi qadağandır. Hətta qadın ağır yaralansa belə, kişi həkimə müraciət edə bilməz.

Suriya:(müharibədən əvvəl də) Qadınlar iş həyatında və siyasətdə kənarda qalıb, sosial həyat çox

bul olunub.

Təhsildə qız və oğlan uşaqları eyni imkanlara malikdir, zorakılıq halları çox aşağı səviyyədədir.

məhdudlaşdırılıb, zorakılıq, erkən nikah və hüquq pozuntuları yüksəkdir.

İordaniya, Sudan, Nigeriya və bəzi Afrikanın şərq və mərkəz bölgələri: Qadınların mülkiyyət hüquqları məhduddur, təhsil və iqtisadi imkanlar kişilərlə müqayisədə çox aşağıdır, sosial və mədəni stereotiplər qadınların inkişafını əngəlləyir.

Qeyd edək ki, gender bərabərsizliyi olan ölkələrdə problem yalnız qadınların hüquqları ilə bitmir. Kişilər də köhnə stereotiplərin təsiri altında güclü, sakit, emosiyasız olmağa məcbur qalır. Nəticədə bütün cəmiyyətin potensialı itir.

Əslində, gender bərabərliyi hər bir millətin gələcəyinin güzgüsüdür. Bərabərlik olmayan ölkə - qadın sınımsız quşa bənzəyir. Uça bilmir, ancaq yeriyir, yeriyə-yeriyə də başqalarının uçuşunu izləyir. Gender bərabərliyi olmayan ölkələrdə qadınların hüquqsuzluğu yalnız onların şəxsi faciəsi deyil, həm də bütün cəmiyyətin geriləməsi deməkdir. Çünki qadın susanda, cəmiyyətin yarısı lal qalır. Qadınların gücündən, bilik və bacarığından istifadə olunmayan yerdə nə tərəqqi, nə ədalət, nə də xoşbəxtlik mümkündür.

Yeganə BAYRAMOVA

Xarici ölkələrdə vəziyyət

Skandinaviya ölkələri, İsveç, Norveç, Danimarka gender

bərabərliyində dünya liderləridir. Burada qadınlar parlament-

də və şirkətlərin idarə heyətlərində kişilər qədər təmsil olunurlar. Qadınlar yalnız ofisdə deyil, dövlət siyasətində də söz sahibidir. İsveçdə qadın baş na-

zir və ya hökumət üzvlərinin çoxu qadındır. Kişilər ailədə uşaqların tərbiyəsi, ev işləri ilə fəal şəkildə məşğuldur və bu sosial normalar cəmiyyətdə qə-